

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS APSAUGOS RĖMIMO PROGRAMOS ĮSTATYMO NR. VIII-2025 PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ANGLIAVANDENILIŲ IŠTEKLIŲ MOKESČIO ĮSTATYMO NR. I-2944 12 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKESČIO UŽ APLINKOS TERŠIMĄ ĮSTATYMO NR. VIII-1183 12 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKESČIO UŽ APLINKOS TERŠIMĄ ĮSTATYMO NR. VIII-1183 PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIII-3158 2 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKESČIO UŽ VALSTYBINIUS GAMTOS IŠTEKLIUS ĮSTATYMO NR. I-1163 6, 7, 8, 11 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (TOLIAU VISI KARTU – PROJEKTAI)
(TAP NR. 22-621(2); (TAIS NR. 22-3394(3))**

2022-05-25 Nr. NV-1442

Vilnius

1. Projektų rengėja – Aplinkos ministerija.

2. Projektų tikslai:

- Įgyvendinti Konstitucinio Teismo 2020-11-03 nutarimą Nr. KT187-N15/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymų, kuriais reguliuojamas tam tikrų programų, fondų arba institucijų finansavimas, nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, kuriame konstatuota, kad tam tikros Aplinkos apsaugos rėmimo programos įstatymo (toliau – AARPĮ) ir Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo (toliau – MATĮ) nuostatos prieštarauja susijusioms Konstitucijos nuostatomis. Atsižvelgiant į tai, kad AARPĮ ir MATĮ nuostatos, pripažintos prieštaraujančiomis Konstitucijai, tiesiogiai susijusios su Angliavandenilių išteklių mokesčio įstatymo (toliau – AIMĮ) ir Mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo (toliau – MVGIĮ) nuostatomis, atitinkamai keičiamos susijusios AIMĮ ir MVGIĮ nuostatos;
- Suvienodinti MATĮ Nr. VIII-1183 6 straipsnio 1 dalies redakciją, kuri įsigalios 2023 m. sausio 1 d., ir MATĮ Nr. VIII-1183 6 straipsnio 1 dalies redakciją, kuri įsigalios 2028 m. sausio 1 d.,
- Sumažinti didesnio mokesčio tarifo koeficientą, taikomą už nedeklaruotą ar deklaruotą mažesnę, negu išgautas, gamtos išteklių kiekį ir (ar) be leidimo išgautą gamtos išteklių kiekį;
- Sumažinti administracinę naštą verslui, atsisakant mokesčio už naudingąsias iškasenas, vandenį ir gruntą deklaracijų teikimo ir mokesčio mokėjimo kas ketvirtį, pereinant prie metinio mokesčio deklaravimo ir mokėjimo; numatyti, kad šių mokesčių apskaičiavimo ir deklaravimo kontrolė būtų atliekama pagal ją vykdančios institucijos (AAD) patvirtintą tvarkos aprašą, konsultavimo ir informacijos teikimo mokesčių skaičiavimo klausimais funkcijas skirti AAD;
- Padidinti įplaukas į savivaldybių, kuriose išgaunamos naudingosios iškasenos (dolomitas, durpės, smėlis ar žvyrai), biudžetus, padidinti savivaldybių interesą plėtoti išteklių gavybos veiklą, sumažinti gyventojų priešišumą išteklių gavybai;
- Padidinti įplaukas į savivaldybių, kuriose išgaunami angliavandenilių ištekliai, biudžetus, sudaryti sąlygas daugiau lėšų skirti konkrečioms, labiausiai probleminėms, rajonams aktualiausioms sritims, mažinti vietos bendruomenių priešišumą angliavandenilių išteklius išgaunantiems verslo subjektams.

3. Dabartinė situacija:

1. Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutarimo Nr. KT187 N15/2020 nuostatų įgyvendinimo

AARPĮ numatyta, kad:

- AARP lėšas (įplaukas) sudaro 50 proc. medžioklės plotų naudotojų mokamo mokesčio už medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimą;
- AARP lėšos, nepanaudotos einamaisiais biudžetiniais metais, yra naudojamos kitiems metams numatytiems priemonėms finansuoti;
- AARP lėšos naudojamos darbo užmokesčiui;

- kokios konkrečiai įplaukos neturėtų būti naudojamos konkrečioms priemonėms finansuoti ir kt.

MATĮ numatyta, kad:

- 30 proc. mokesčio už aplinkos teršimą iš stacionariųjų ir mobiliųjų taršos šaltinių naudojama pagal tikslinę paskirtį Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondo programos (toliau – LAAIFP) lėšoms administruoti ir šioje programoje numatytiems aplinkos apsaugos investicijų projektams finansuoti aplinkos ministro nustatyta tvarka;
- lėšos, gautos iš mokesčio už aplinkos teršimą gaminių ir (ar) pakuočių atliekomis ir mokesčio už aplinkos teršimą sąvartyne šalinamomis atliekomis, naudojamos Atliekų tvarkymo įstatyme numatytiems Atliekų tvarkymo programos tikslams įgyvendinti;
- lėšos, gautos iš mokesčio už aplinkos teršimą, kai jis taikomas už nuslėptą taršą, naudojamos AARPI nustatytiems tikslams įgyvendinti;

MVGII numatyta, kad:

- 50 proc. mokesčio už medžiojamųjų gyvūnų išteklis teisės aktų nustatyta tvarka naudojama AARP finansuoti, taip pat 90 proc. didesnio tarifo mokesčio už valstybinius gamtos išteklis teisės aktų nustatyta tvarka naudojamas AARP finansuoti;

AIMI numatyta, kad:

- 90 proc. 10 straipsnio 1 dalyje nustatytos baudos (už nuslėptą ar nedeklaruotą angliavandenilių išteklių kiekį sumokamo mokesčio ir dešimteropos mokesčio dydžio baudos) teisės aktų nustatyta tvarka naudojama AARP finansuoti.

2. Dėl MATĮ Nr. XIII-3158:

MATĮ numatyta, kad nuo mokesčio už aplinkos teršimą atleidžiama, jei teršalo kiekis, įgyvendinus taršos mažinimo priemones, sumažinamas 5 proc. nuo didžiausios leidžiamos taršos normatyvo. Jeigu aplinkos apsaugos priemonė nustatyto laiku neįgyvendinama arba negaunamas planuotas efektas, mokestis už aplinkos teršimą iš stacionariųjų taršos šaltinių už visą laikotarpį sumokamas arba išieškomas šio įstatymo ir Mokesčių administravimo įstatymo nustatyta tvarka.

3. Dėl MVGII 6 straipsnio 2 dalyje numatyto didesnio mokesčio tarifo koeficiento, taikomo už nedeklaruotą ar deklaruotą mažesnę, negu išgautas, gamtos išteklių kiekį ir (ar) be leidimo išgautą gamtos išteklių kiekį, sumažinimo

- Šiuo metu didesnio mokesčio tarifas, taikomas už nedeklaruotą ar deklaruotą mažesnę, negu išgautas, gamtos išteklių kiekį ir (ar) be leidimo išgautą gamtos išteklių kiekį, apskaičiuojamas nustatytus tarifus dauginant iš koeficiento 10.

4. Dėl MVGII 6, 7 ir 8 straipsnių nuostatų pakeitimų, susijusių su administracinės naštos mažinimu ir mokesčių už valstybinius gamtos išteklis administravimo funkcijų, nustatytų Mokesčių administravimo įstatymo 16 straipsnyje, įtvirtinimu

- Pagal esamas MVGII nuostatas mokestis už naudingąsias iškasenas, vandenį ir gruntą deklaruojamas ir mokamas kas ketvirtį.
- Mokesčio už valstybinius gamtos išteklis kontrolės funkciją – patikrinimus dėl šio mokesčio apskaičiavimo ir deklaravimo teisingumo – vykdo AAD pagal aplinkos ministro nustatytą tvarką.

5. Dėl mokesčio už valstybinius gamtos išteklis paskirstymo

- MVGII 11 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad mokestis už valstybinius gamtos išteklis, išskyrus mokestį už medžiojamųjų gyvūnų išteklis, įskaitomas: 80 proc. – į valstybės biudžetą, 20 proc. – į savivaldybės, kurios teritorijoje išgaunami gamtos ištekliai, biudžetą, ir teisės aktų nustatyta tvarka naudojamas SAARSP finansuoti;
- MVGII 11 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad už nedeklaruotą ar deklaruotą mažesnę, negu išgautas, gamtos išteklių kiekį ir (ar) be leidimo išgautą gamtos išteklių kiekį didesnio tarifo mokestis įskaitomas: 90 proc. – į valstybės biudžetą, ir teisės aktų nustatyta tvarka naudojamas AARP finansuoti, 10 proc. – į savivaldybės, kurios teritorijoje išgaunami gamtos ištekliai, biudžetą, ir teisės aktų nustatyta tvarka naudojamas SAARSP finansuoti.

6. Dėl mokesčio už angliavandenilių išteklis paskirstymo

- Šiuo metu angliavandenilių išteklių mokestis įskaitomas: 90 proc. – į valstybės biudžetą, 10 proc. – į savivaldybės, kurios teritorijoje išgaunami angliavandenilių ištekliai, biudžetą, iš jų 50 proc. skiriama savivaldybės teritorijų planavimo dokumentų rengimui ir jų sprendinių įgyvendinimui, viešojo intereso paslaugų infrastruktūros savivaldybės teritorijoje įgyvendinimui, viešųjų pastatų statybai ir modernizavimui, viešųjų ir rekreacinių erdvių įrengimui, ir 50 proc. – SAARSP

finansuoti. Įstatyme nustatyta, kad už nuslėptą ar nedeklaruotą angliavandenilių išteklių kiekį sumokamas mokesčio ir dešimterioja mokesčio dydžio bauda yra įskaitoma: 90 proc. – į valstybės biudžetą, ir teisės aktų nustatyta tvarka naudojama AARP finansuoti, 10 proc. – į savivaldybės, kurios teritorijoje yra išgaunami angliavandenilių ištekliai, biudžetą, ir teisės aktų nustatyta tvarka naudojama SAARSP finansuoti.

4. Projekto esmė:

1. Dėl Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2020 m. lapkričio 3 d. nutarimo Nr. KT187-N15/2020 nuostatų įgyvendinimo

- MATĮ Nr. VIII-1183 išbraukiama nuostata, kad 30 proc. mokesčio už aplinkos teršimą iš stacionariųjų ir mobiliųjų taršos šaltinių naudojama pagal tikslinę paskirtį LAAIFP lėšoms administruoti ir šioje programoje numatytiems aplinkos apsaugos investicijų projektams finansuoti aplinkos ministro nustatyta tvarka. Taip pat išbraukiama nuostata, kad lėšos, gautos iš mokesčio už aplinkos teršimą gaminių ir (ar) pakuočių atliekomis ir mokesčio už aplinkos teršimą sąvartyne šalinamomis atliekomis, naudojamos Atliekų tvarkymo įstatyme numatytiems Atliekų tvarkymo programos tikslams įgyvendinti, išbraukiama nuostata, kad lėšos, gautos iš mokesčio už aplinkos teršimą, kai jis taikomas už nuslėptą taršą, naudojamos AARPĮ nustatytiems tikslams įgyvendinti.
- AARPĮ išbraukiami procentai ir nebenurodoma, kiek konkrečiai medžioklės plotų naudotojų mokamo mokesčio už medžiojamųjų gyvūnų išteklių naudojimą turėtų patekti į AARP.
- Atsižvelgiant į tai, kad MATĮ Nr. VIII-1183 12 straipsnio 1 dalyje išbraukiama nuostata, kad dalis mokesčio už aplinkos teršimą iš stacionariųjų ir mobiliųjų taršos šaltinių naudojama pagal tikslinę paskirtį LAAIFP lėšoms administruoti ir šioje programoje numatytiems aplinkos apsaugos investicijų projektams finansuoti aplinkos ministro nustatyta tvarka, ir į tai, kad AARP atsiras papildomos įplaukos, AARPĮ 3 straipsnis papildomas nauju 13 punktu, kuriame nurodoma, kad AARPĮ įplaukas sudaro ir lėšos, gautos kaip mokesčiai už aplinkos teršimą iš stacionariųjų ir mobiliųjų taršos šaltinių, ir AARPĮ 4 straipsnis papildomas 12 ir 13 punktais, kuriuose nurodoma, kad AARP lėšos naudojamos oro ir vandens taršos mažinimo ir prevencijos investiciniams projektams ir AARP lėšų administravimui finansuoti.
- AARPĮ išbraukiamos nuostatos, detalizuojančios, kokios konkrečiai įplaukos neturėtų būti naudojamos konkrečioms priemonėms finansuoti, taip pat išbraukiama nuostata, kad šio punkto priemonėms turėtų būti naudojama ne mažiau kaip 30 proc. AARP metinių įplaukų.
- AARPĮ išbraukiamos nuostatos, kuriose numatyta, kad AARP lėšos naudojamos darbo užmokesčiui.
- AARPĮ išbraukiamas punktas, kuriame numatyta, kad AARP lėšos, nepanaudotos einamaisiais biudžetiniais metais, yra naudojamos kitiems metams numatytoms priemonėms finansuoti.
- MVGIĮ išbraukiama nuostata, kad 50 proc. mokesčio už medžiojamųjų gyvūnų išteklius teisės aktų nustatyta tvarka naudojama AARP finansuoti, taip pat – nuostata, kad 90 proc. didesnio tarifo mokesčio už valstybinius gamtos išteklius teisės aktų nustatyta tvarka naudojama AARP finansuoti.
- AIMĮ išbraukiama nuostata, kad 90 proc. 10 straipsnio 1 dalyje nustatytos baudos (už nuslėptą ar nedeklaruotą angliavandenilių išteklių kiekį sumokamo mokesčio ir dešimteriojos mokesčio dydžio baudos) teisės aktų nustatyta tvarka naudojama AARP finansuoti.

Priėmus šiuos įstatymų projektus bus užtikrinta, kad AARPĮ 3 straipsnio 8 punkto ir 4 straipsnio 2 dalies nuostatos ir MATĮ Nr. VIII-1183 12 straipsnio 1 dalies nuostatos atitiktų Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatas.

2. Dėl MATĮ Nr. XIII-3158

MATĮ Nr. XIII-3158 2 straipsnio pakeitimo projektu siūloma keisti nauja redakcija išdėstyto MATĮ 6 straipsnio 1 dalies redakciją suvienodinant ją su Seimo 2021 m. gruodžio 17 d. priimtu MATĮ Nr. VIII-1183 2, 4, 5, 6, 7, 9 straipsnių ir 1, 2, 8 priedų pakeitimo įstatymo, kuriuo pakeista 6 straipsnio 1 dalis, redakcija.

3. Dėl MVGIĮ 6 straipsnio 2 dalyje numatyto didesnio mokesčio tarifo koeficiento, taikomo už nedeklaruotą ar deklaruotą mažesnę, negu išgautas, gamtos išteklių kiekį ir (ar) be leidimo išgautą gamtos išteklių kiekį, sumažinimo

Siūloma MVGIĮ 6 straipsnio 2 dalyje nustatytą didesnio mokesčio tarifo, taikomo už nedeklaruotą ar deklaruotą mažesnę, negu išgautas, gamtos išteklių kiekį ir (ar) be leidimo išgautą gamtos išteklių kiekį, koeficientą 10 sumažinti ir 1, 2 ir 3 prieduose nustatytus tarifus dauginti iš koeficiento 2.

4. Dėl MVGIĮ 6, 7 ir 8 straipsnių nuostatų pakeitimų, susijusių su administracinės naštos mažinimu ir mokesčių už valstybinius gamtos išteklius administravimo funkcijų, nustatytų Mokesčių administravimo įstatymo 16 straipsnyje, įtvirtinimu

Nustačius, kad deklaracijos yra teikiamos ne kas ketvirtį, o kas metai, būtų sumažinta administracinė našta verslui. Administracinės naštos sumažėjimas yra įvertintas administracinės naštos ūkio subjektams apskaičiavimo ataskaitoje, pagal atliktą skaičiavimą administracinė našta sumažėtų 3 471 Eur, t. y. vietoje buvusios 4 628 Eur ji sumažėtų iki 1 157 Eur per metus.

Įtvirtinus nuostatą, kuri suteiktų teisę AAD atlikti mokesčio už valstybinius gamtos išteklius patikrinimus bei rezultatų įforminimą pagal pačių pasitvirtintą tvarką, bus sudarytos sąlygos greičiau ir efektyviau vykdyti kontrolę.

5. Dėl mokesčio už valstybinius gamtos išteklius paskirstymo

Pakeitus mokesčio įskaitymo į biudžetus proporciją ir savivaldybių biudžetams ją padidinus nuo 20 proc. iki 50 proc., įplaukos padidėtų toms savivaldybėms, kuriose išgaunamos naudingosios iškasenos, tokios kaip dolomitas, durpės, smėlis ar žvyras. Paliekant didesnę mokesčio dalį savivaldybėms už jų teritorijoje eksploatuojamus išteklius, savivaldybės būtų labiau suinteresuotos plėtoti šią veiklą.

6. Dėl mokesčio už angliavandenilių išteklius paskirstymo

Pakeitus teisinį reglamentavimą ir perskirsčius mokesčio už angliavandenilių išgavimą lėšas tikimasi padidinti įplaukas į savivaldybių biudžetus, taip iš dalies kompensuojant dėl angliavandenilių išteklių išgavimo apimčių sumažėjusias minėtų savivaldybių gaunamas pajamas. Ne mažiau svarbu ir tai, kad mokesčių perskirstymas savivaldybėms leistų daugiau lėšų skirti konkrečioms, labiausiai probleminėms, rajonams aktualiausioms sritims. Tai mažintų vietos bendruomenių priešišumą angliavandenilių išteklius išgaunantiems verslo subjektams.

5. Derinimas:

- Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė 2022 m. gegužės 10 d. pateikė išvadą Nr. NV-1269 su pastabomis ir pasiūlymais dėl projektų tikslinimo.
- Projektai 2022 m. gegužės 17 d. svarstyti tarpinstituciniame pasitarime, po kurio Projektai ir lydintieji dokumentai patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2022 m. gegužės 10 d. išvadoje Nr. NV-1269 pateiktas pastabas ir pasiūlymus ir tarpinstitucinio pasitarimo metu išsakytas pastabas ir pasiūlymus.

6. Atitikimas Vyriausybės programos nuostatomis – tiesiogiai neįgyvendina.

7. Dalykinio vertinimo išvada – siūlytina projektus svarstyti Vyriausybės posėdyje (B dalyje).

Ekonomikos politikos grupės vyresnioji patarėja

Jurgita Gaižiūnienė

Jurgita Gaižiūnienė, tel. +37070663780, el. p.
jurgita.gaiziuniene@lrv.lt